

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN
Planeringsavdelningen
Styrelsen

A.T.A.

Uppsala Upr

K O P I A

L811

BESLUT

1986-03-21

11.392-9-83

DK

Föreningen Folkets Hus
i Uppsala u.p.a
Kungsgatan 53
753 21 UPPSALA

Kopia till
se SÄNDLISTA

Byggnadsminnesförklaring av det s.k. Oxenhuset, fastigheten Dragarbrunn 28:1, Uppsala stad, Uppsala kommun.

Länsstyrelsen avlog genom beslut den 17 juni 1983 en framställning från representanterna för moderata samlingspartiet, centerpartiet och folkpartiet i Uppsala kommunstyrelse om byggnadsminnesförklaring av rubricerade byggnad.

Besvär över länsstyrelsens beslut anfördes hos kammarrätten av förslagsställarna samt riksantikvarieämbetet. Byggnadens ägare, föreningen Folkets Hus i Uppsala u.p.a. har härefter genomfört en omprojektering av planerad nybyggelse i kvarteret som innebär att Oxenhuset bevaras. Projekteringen har gjorts i samråd med riksantikvarieämbetet, Uppsala kommun och företrädarna för den regionala kulturminnesvården. Riksantikvarieämbetet har också beviljat Folkets Husföreningen ett bidrag på 800 000 kronor för upprustning av fasader och tak.

I skrivelsen till kammarrätten har föreningen, riksantikvarieämbetet och länsstyrelsen meddelat att inga hinder föreligger för byggnadsminnesförklaring enligt av länsantikvarien tidigare upprättat förslag, alternativ 2 med skyddsföreskrifter för byggnadens exteriör.

Genom dom den 30 januari 1986 har kammarrätten undanröjt länsstyrelsens tidigare beslut och visat målet åter till länsstyrelsen för utfärdande av byggnadsminnesförklaring och skyddsföreskrifter. Kammarrättens beslut har vunnit laga kraft.

Det s.k. Oxenhuset är ett trevånings bostadshus av sten med delvis inredd vind, uppfört i vinkel vid Dragarbrunnsgatan och Bredgränd. Ritningarna till huset gjordes 1889 av Uppsalas förste stadsarkitekt, Carl August Ekholm.

Byggnaden är ett nyrenässanshus med karakteristisk, rikt artikulerad gatufasad som också är byggnadstekniskt synnerligen väl utförd. Byggnadens tillkomst är nära förknippad med genomförande av 1880 års stadsplan, som bl a innebär att vissa äldre gator skulle breddas och förlängas. Oxenhuset markerar en gatusträcka som förband den gamla Dragarbrunnsgatan med den längre söderut belägna Gräsgränden.

Byggnaden står till det yttre praktiskt taget orörd sedan byggnadstiden.

Genom främst sin fasadutförning representerar Oxenhuset en typ av välbevarade hyreshus, som kommit att bli ovanlig i de mellansvenska landsortsstäderna. Då byggnaden därtill tydligt illustrerar det sena 1800-talets stadsplanering är den att anse som synnerlig märklig ur kulturhistorisk synpunkt.

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 1 § lagen om byggnadsminnen Oxenhuset på fastigheten Dragarbrunn 28:1, Uppsala kommun, för byggnadsminne och meddelar enligt 2 § samma lag följande skyddsföreskrifter:

1. Byggnaden, på plankartan som tillhör dessa föreskrifter markerad med A, får inte utan länsstyrelsens tillstånd vad beträffar fasad- och takutformning mot Dragarbrunnsgatan och Bredgränd rivs, byggas om eller på annat sätt förändras.
2. Byggnaden skall underhållas så att den inte förfaller. Vård och underhållsarbeten skall utföras på sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar.

Länsstyrelsen lämnar råd och anvisningar i fråga om underhållet av byggnaden.

Besvär över detta beslut kan anföras hos kammarrätten i Stockholm, Box 2302, 103 17 Stockholm. Besvärsskrivelsen skall ha kommit in dit inom tre veckor från den dag klaganden har fått del av beslutet.

I besvärsskrivelsen skall anges det beslut som överklagas. Vidare bör klaganden meddela sin fullständiga adress.

Beslut i detta ärende har fattats av styrelsen. I beslutet deltog landshövding Mundebo jämte ledamöterna Alsén, Andersson, Björkman, Engblom, Englund, Hällström, Karlsson, Mohlin, Pettersson, Sandberg, Sunnerholm, Wollentz samt tjänstgörande suppleanterna Carlsson och Ericsson.

I den slutliga handläggningen av detta ärende deltog även länsråd Blomquist, förste länsassessor Blomberg, länsarkitekt Fagerberg och länsantikvarie Rydh, föredragande.

Ingemar Mundebo

Stig Rydh

SÄNDLISTA

Riksantikvarieämbetet + dk
Landsantikvarien/länsmuseet
Inskrivningsmyndigheten vid Uppsala tingsrätt
Fastighetsregistermyndigheten
Överlantmätarmyndigheten
Uppsala kommun, kommunalstyrelsen
Uppsala kommun, byggnadsnämnden
Uppsala kommun, fastighetskontoret
Uppsala kommun, kulturnämnden

Lennart Hedquist
Allan Eriksson
Siv Godberg
Gunnar Hedberg
Liv Hahne
Per-Axel Engblom
Per-Arne Aglert
Lars-Gunnar Eriksson

Byggnadsminnesförklaring av det s k Oxenhuset, fastigheten Dragarbrunn 28:1, Uppsala stad, Uppsala kommun

I skrivelse till länsstyrelsen den 19 januari 1983 har representanterna för moderata samlingspartiet, centerpartiet och folkpartiet i Uppsala kommunstyrelse, Lennart Hedquist, Allan Eriksson, Siv Godberg, Gunnar Hedberg, Liv Hahne, Per-Axel Engblom, Per Arne Aglert och Lars-Gunnar Eriksson, föreslagit att rubricerade byggnad förklaras som byggnadsminne enligt lagen om byggnadsminnen (SFS 1960:690). Länsstyrelsen har meddelat inskrivningsmyndigheten vid Uppsala tingsrätt att fråga väckts om byggnadsminnesförklaring. Ärendet har remitterats till riksantikvarieämbetet och arkitekturmuseet, som i skrivelse den 6 april och den 8 februari 1983 tillstyrkt byggnadsminnesförklaring. Landsantikvarien/länsmuseet har den 30 mars 1983 med hänvisning till sin utvärdering av 1978 års byggnadsinventering av Uppsala stadskärna samt promemoria den 17 mars 1983 meddelat att det inte finns något att erinra mot den föreslagna byggnadsminnesförklaringen.

Uppsala kommuns byggnadsnämnd har i yttrande den 9 juni 1983 avstyrkt två alternativa förslag till byggnadsminnesförklaring med skyddsföreskrifter, ett förslag med innebörden att byggnadens exteriör och större delen av interiören skyddas, det andra förslaget avseende skydd av byggnadens gatufasad. Reservation till detta yttrande har gjorts av den borgerliga gruppen i nämnden som förordar det mera omfattande förslaget till skyddsföreskrifter men också är beredd acceptera skydd endast för gatufasaden.

Fastighetens ägare, Föreningen Folkets Hus i Uppsala, som beretts tillfälle taga del av de alternativa förslagen har i skrivelse den 7 juni 1983 förklarat att man inte är beredd godta något av förslagen, då föreningens planerade utbyggnad av lokaler för Folkets Hus samt Uppsala stadsteater härigenom skulle omöjliggöras. Föreningen har också preliminärt redovisat ersättningsanspråk enligt 5 § byggnadsminneslagen på en summa av ca 10 miljoner kronor. Som grund för ersättningsanspråket har föreningen redovisat kostnader för projektering, upprustning och ombyggnad av Oxenhuset. Härtill kommer enligt föreningen ersättning för en byggnadsrätt i antagen stadsplan på 1870 m² som bortfaller vid en byggnadsminnesförklaring.

Grunden för ersättning enligt 5 § BML skall vara att pågående verksamhet avsevärt försvåras. Föreningen Folkets Hus har tidigare i skrivelse till Uppsala kommuns byggnadsnämnd den 4 december 1981 hävdade att man förvärvat fastigheten Dragarbrunn 28:1 för att vid behov kunna genomföra en utbyggnad.

Förvärvet skedde mot bakgrund av klara uttalanden från stadsfullmäktiges kommitté från 1961 med uppgift att beskriva, datera och ur arkitektonisk och kulturhistorisk synpunkt lämna förslag om fortsatt hantering av den aktuella stadsbilden och ifrågavarande byggnadsbestånd. Kommittén som bestod av landsantikvarien Nils Sundquist, ordf, t f stadsarkitekten Börje Ericsson, stadsbyggmästaren Bengt Nordlund, fil kand Ola Ehn, sekr, och fil lic Anders Åman, höll 25 protokollförda sammanträden och utförde ett mycket noggrant och omfattande utredningsarbete.

I betänkandets textavsnitt anförde kommittén bl a följande om stadsdelen Kungsängen:

"Denna del av den gamla innerstaden - begränsad av Fyrisån, Vaksalagatan, järnvägen och Strandbodgatan - är på en gång den till utbredningen största och den minst givande vad gäller sådan äldre bebyggelse, som bör bevaras åt framtiden. Den i och för sig intressanta borgerliga bebyggelsen inom området befinner sig dels i ett mycket dåligt skick och är dels omöjlig att anpassa till den planerade och delvis genomförda totala ombyggnad, som bl a kvarteren Svanhild och Hästen ger exempel på. Mot denna genomgripande omvandling kan ur kommitténs synpunkt inga principiella invändningar resas.

I stadsdelens fasad mot Fyrisån ligger emellertid en rad byggnader, vilkas värde för stadsbildens egenart är stort. Deras bevarande är ett viktigt mål för den framtida behandlingen av stadsdelen. I områdets inre delar är det endast ett fåtal byggnader, som förordas till bevarande, på ett undantag när större institutionsbyggnader från sekelskiftet eller 1800-talets senare hälft".

Om kvarteret Oxen hade kommittén följande beskrivning vad avser den aktuella fastigheten: "Det stora hyreshuset i nyrenässans, tomt nr 4 hus A, är ett monumentalt bostadshus av god arkitektonisk verkan". Något som helst krav på bevarandeinsatser redovisades inte. Ej heller rubricerades husen som vare sig "omistliga", "värdefulla hus" eller "miljöhus".

Långt gångna planer finns således sedan länge på en enligt föreningen nödvändig utbyggnad av lokaler för Folkets Hus och stadsteatern i kvarteret. För kvarteret finns också en av Uppsala kommunfullmäktige antagen men ännu ej fastställd stadsplan som redovisar byggnadsrätt för den nybyggnad som föreningen projekterat.

Enligt länsstyrelsens mening är den projekterade nybyggnaden för teater, samlingslokaler och kontorsändamål att betrakta som pågående verksamhet inom fastigheten. Denna skulle otvivelaktigt försvåras avsevärt av en byggnadsminnesförklaring. Länsstyrelsen finner därför föreningens anspråk på ekonomisk ersättning enligt 5 § BML väl grundade.

Länsstyrelsen vill dessutom påpeka hur angeläget det är att Uppsalas citydel kan tillföras lokaler och verksamheter som gör det levande även under kvällstid, då de kommersiella lokalerna är stängda. Ett enligt planerna utbyggt Folkets Hus skulle i värdefull mening bidra till ett "levande city". Folkets Hus inrymmer nämligen ett stort antal lokaler för skilda folkrörelseändamål samtidigt som stads-teaterns behov av större och ändamålsenligare lokaler kommer att tillgodoses. Det rör sig således om förutsättningar för ett rikt och utvecklat kulturliv. Nog så viktigt i ett välfärdssamhälle.

Det s k Oxenhusets kulturhistoriska värde är enligt länsstyrelsens mening i relativt sen tid dokumenterat. Länsstyrelsen anser inte att byggnadens värde motiverar en så stor ekonomisk ersättning som den begärda och inte heller mot bakgrund av det ovan anförda att det bör utgöra hinder för en angelägen nybebyggelse på fastigheten. Länsstyrelsen avslår därför den begärda byggnadsminnesförklaringen.

Det förtjänar påpekas att förslaget om byggnadsminnesförklaring - trots den under flera år pågående debatten - ej väckts av närmast ansvariga företrädare för kulturminnesvården i länet.

Besvär över detta beslut kan anföras hos kammarrätten, Box 2302, 103 17 Stockholm. Besvärsskrivelsen skall ha kommit in dit inom 3 veckor från den dag klaganden har fått del av beslutet.

I besvärsskrivelsen skall anges det beslut som överklagas. Vidare bör klaganden meddela sin fullständiga adress.

Beslut i detta ärende har fattats av styrelsen. I beslutet deltog landshövding Mundebo, ledamöterna Alsén, Andersson, Björkman, Carlsson, Dahl, Hjorth, Karlsson, Mohlin, Nordlander, Sunnerholm och tjänstgörande suppleanterna Hillgren, Martinsson, Tallberg och Wollentz.

I den slutliga handläggningen deltog även länsråd Blomquist, länsarkitekt Fagerberg samt länsantikvarie Rydh, föredragande.

Skiljaktig mening mot beslutet har anmälts dels av landshövding Mundebo (bilaga 1 A och B), dels av ledamöterna Carlsson, Karlsson, Martinsson, Nordlander, Sunnerholm och Wollentz (bilaga 2), dels av länsråd Blomquist, länsarkitekt Fagerberg samt länsantikvarie Rydh (bilaga 1 A och B).

Ingemar Mundebo

Ingemar Mundebo

Stig Rydh

Stig Rydh

Bestyrke:

E. Lindqvist